

Demokratin gisslan i kampen om jord i Paraguay

I valet i Paraguay i april vann Coloradopartiet, samma parti som bar upp diktatorn Stroessners regim under kontinentens längsta diktatur. I ett av Latinamerikas fattigaste och mest bortglömda länder märks nu en tillbakagång för fattigdomsbekämpning, miljöskydd och mänskliga rättigheter. Röster från Latinamerika besökte Paraguay knappt ett år efter jordkonflikten som ledde till att den dåvarande presidenten Fernando Lugo avsattes.

Foto: Camilla Kleiberg Jensen

Demonstranter utanför Högsta domstolen i Asunción kräver att de fängslade bönderna släpps fria.

Fernando Lugo:
 "Jordägarna och den ekonomiska makten som dominerade parlamentet visste att vår politik hotade deras privilegier och de försökte bli av med mig från första stund."

– Det fönster som öppnades med Lugo har stängts igen. Det vi kämpade för och var nära att uppnå har raserats, säger Cinthia Gonzalez.

Hon är engagerad i en organisation för kvinnliga småbrukare (CONAMURI), och precis som många andra inom de sociala rörelserna beskriver hon apatin och depressionen efter maktskiftet.

När Fernando Lugo valdes till president 2008 såg många det som ett intyg på att landet blivit en verklig demokrati. Även om diktaturen officiellt tog slut 1989 så var det först med Lugo som det konservativa Colorado-partiets över 60-åriga maktmonopol bröts.

Paraguay är ett av världens mest ojämlika länder, både när det gäller pengar och tillgång på odlingsbar jord och Lugo vann valet med löften om jordreform och höjda skatter för de rika. Men hans regering saknade majoritet i parlamentet och de fick varken igenom nya inkomstskatter eller någon jordreform. Istället ledde kampen om jord till att Fernando Lugo avsattes förra året.

Massakern i Curuguaty

Den 15 juni 2012 anlände 324 beväpnade poliser till en åker i Curuguaty i östra Paraguay. Deras uppdrag var att avhysa ett sextiotal jordlösa småbrukare som ockuperade marken. Småbrukarna hävdade att jorden tillhörde staten och för länge sedan borde ha delats ut i den

utlovade jordreformen. Åklagaren hävdade att jorden tillhörde godsägaren och Colorado-politikern Blas Requilme. I skrivandets stund är det fortfarande inte fastställt vem som äger jorden. Vad vi däremot vet är att avhysningen övergick i en massaker och att elva bönder och sex poliser dödades.

Parlamentarisk kupp

Strax efter massakern utsåg president Fernando Lugo en kommission som skulle utreda händelsen. Men innan kommissionen hann inleda sitt arbete ställde en grupp parlamentariker presidenten inför riks rätt. De menade att massakern var ännu ett bevis på att Lugo inte klarade att styra landet och mindre än ett dygn efter att de framfört sina anklagelser hade parlamentet avsatt presidenten. Själv menar Lugo att det var hans löften om jordreform och höjda skatter som var det verkliga skälet till att han avsattes:

– Jordägarna och den ekonomiska makten som dominerade parlamentet visste att vår politik hotade deras privilegier och de försökte bli av med mig från första stund. När jag tillträdde i augusti 2008 sade de att 'Du kommer inte ens klara dig tills i jul'. 23 gånger försökte de avsätta mig genom riks rätt, men det var först efter massakern i

Curuguaty som de lyckades. Det var en komplott och en statskupp.

Om det var en statskupp, varför gjorde du inte mer motstånd?

– Motstånd leder bara till att oskyldiga dör. Det hade samlats många människor för att protestera på torget utanför parlamentet, och det är alltid de fattiga och oskyddade som dör på torget, så vi bestämde oss för att acceptera domen även om processen bröt mot konstitutionen då jag bara fick 17 timmar på mig att förbereda mitt försvar.

Politisk utrensning

Istället blev den dåvarande vicepresidenten från det liberala partiet, Federico Franco, ny president. En av de första sakerna han gjorde var att upplösa kommissionen som skulle utreda massakern. När Röster från Latinamerika frågar honom varför svarar han att kommissionen var olaglig, och trots att ingen rättegång hållits är han klar i skuldfrågan:

– Småbrukarna var beväpnade och hade tränat inför det här och när poliserna kom i fredlig anda för att föra dialog dödades de.

Amnesty International har kritiserat Paraguay för att man inte har utrett polis och åklagares ansvar för det

"Det känns som att vi lever i en diktatur igen, som under Stroessner" säger Pablina Parra, småbrukare i östra Paraguay. Hon är organiserad i småbrukarrörelsen och säger att det har blivit ett tuffare klimat sedan regeringsskiftet i fjol.

6 PARAGUAY

” Nu finns i alla fall kampen mot fattigdom med som en fråga på den politiska dagordningen, det gjorde den inte innan Lugo.”

som skedde under avhysningen.

Kort efter att Federico Franco flyttat in i presidentpalatset inleddes en politisk utrensning inom departement och myndigheter. Inte bara Lugo-trogna ministrar byttes ut, enligt fackförbund sades runt tre tusen ämbetsmän upp. Men Federico Franco menar att den siffran är överdriven, enligt honom handlar det snarare om två-tre hundra personer som alla förtjänade att sägas upp:
– De var parasiter, de gjorde ingen nytta för landet.

Försvagad miljölagstiftning

En av de tjänstemän som byttes ut var Miguel Lovera, chef för jordbrukssäkerhetsmyndigheten (Senave). Lovera hade infört hårdare regler kring användandet av giftiga bekämpningsmedel inom jordbruksindustrin. Han ersattes av Jaime Ayala, ägare till företaget Pacific Agrosociencias som säljer bekämpningsmedel. Under hans ledning togs de nya miljöskyddsreglerna bort. Samtidigt godkändes i expressfart sex genmanipulerade utsäden. Före regeringsskiftet var bara en typ av soja tillåten, idag är det tillåtet att odla sju genmanipulerade grödor (flera typer av soja, bomull och majs).

Pablina Parra och hennes familj är småbönder i Alta Parana nära gränsen till Brasilien, ett område som domineras av storskaliga sojaodlingar.

– Den här regeringen representerar inte oss, den representerar Monsanto och de stora jordägarna. När de godkände nya grödor så godkände de att de ska fortsätta förgifta oss och att våra ursprungliga grödor ska dö ut. När sojaodlarna besprutar sina fält från flygplan så sprids giftet till våra åkrar och både vi och djuren blir sjuka.

Jag träffade Pablina två år tidigare, då kämpade hon för småböndernas rättigheter gentemot storbönderna. Nu säger hon att hon blivit mer rädd för att engagera sig. Under senare tid har ett flera småbrukarledare mördats av okända gärningsmän och det har skett flera

I Paraguay har många av de stora jordägarna nära relationer till politiker och rättsväsende och i fallet med massakern var både domare och åklagare jäviga” säger människorättsadvokaten Hugo Valiente som gjort en oberoende granskning av fallet.

valdsamma tvångsavhysningar.

Yttrandefrihet

Paraguays statliga television bevakade den politiska krisen i realtid. Journalisten Daniela Candia arbetade med programmet ”Den öppna mikrofonen” som sände direkt utanför parlamentet där människor protesterade mot folkrättprocessen den 22 juni.

– Samma kväll tog sig en man förbi tv-husets säkerhetspärar och in i kontrollrummet. Han presenterade sig som den nye presidenten Francos högra hand och han frågade efter knappen för att stänga ner sändningen. Vi vägrade att stänga ner. Senare kom en lista över de journalister som skulle avskedas. 40 av de 70 anställda sades upp. De samhällsprogram som vi producerade har ersatts av sport och annan underhållning, berättar Daniela Candia. Efter att hon sades upp har hon gjort en dokumentär om massakern i Curuguaty.

Mänskliga rättigheter

– Yttrandefriheten är bara en av flera mänskliga rättigheter som inskränkts under det senaste året, säger människorättsjuristen Hugo Valiente som också säger att polisvåldet har ökat i landet. Med stöd av bland andra svenska Diakonia har han gjort en omfattande utredning av massakern i Curuguaty. Utredningen visar att åklagaren som beordrade avhysningen hade nära kopplingar till politikern som gjorde anspråk på

marken och att bevisningen mot de 14 fortsatt fängslade småbrukarna är undermålig.

– I de flesta andra länder kan man förvänta sig att åklagare och domare är neutrala, men Paraguay är ingen rättsstat, den politiska och juridiska makten är helt ihopblandande.

”diktatur av dålig kvalitet”

– Vår demokrati är av dålig kvalitet, precis som vår diktatur var av dålig kvalitet, säger sociologen José Carlos Rodriguez som länge forskat om paraguayansk politik. Han fortsätter:

– Brasilien och Korea industrialiserades åtminstone under sina diktaturer, men Stroessner ägnade sig bara åt att berika sig själv och skapade inget annat än förtryck.

Coloradopartiet tillbaka till makten

I valet den 21 april vann Colorado-partiet med den framgångsrike företagaren Horacio Cartes som presidentkandidat. Cartes blev medlem i Colorado-partiet så sent som 2009 och har inte berättat mycket om vilken politik han vill föra. Enligt Wikileaks-dokument är han misstänkt för narkotikasmuggling och penningtvätt, och frågar man mannen på gatan i Asunción får man veta att Cartes tillhör knarkmaffian. Som tillfällig besökare i landet är det inte helt lätt att förstå varför så många paraguayaner röstade på honom i presidentvalet. Sociologen José Carlos Rodriguez

har sin förklaring:

– Den mest primitiva reaktionen för en fattig är att söka beskydd hos de rika och mäktiga. Det krävs verklig demokrati för att ändra på det beteendet.

I augusti kommer Colorado-partiet åter att inta makten över Paraguay och Fernando Lugos fyra år blir en parentes i Colorados långa maktinnehav. Men sociologen José Carlos Rodriguez menar att något väsentligt ändå har ändrats:
– Nu finns i alla fall kampen mot fattigdom med som en fråga på den politiska dagordningen, det gjorde den inte innan Lugo.

Text och foto:
Maja Lagercrantz
Frilansjournalist